

Útitársak

FERDINANDY GYÖRGY

Azt mondja feleségem, hogy ne aprózzam fel magam. Abból, amit eddig megírtam, összeállna egy nagyregény. Az olyan rövidprózával (novelláscskákkal és szösszennetekkel), mint a tiéd – állítja –, még nem tört be senki a világirodalomba.

A körülményeink is – teszi hozzá – erre predestinálnak. Elmúltál nyolcvan éves, és ránk tört ez a pandémia. Hosszú ideig – talán évekig is – eltarthat ez a kényszerű karantén. Sok újat nem tudsz már felfedezni, és amit eddig megírtál, itt van a könyvespolcodon.

Elolvasod újra, összedolgozod.

Nagy szerencse, ha az embernek ilyen okos, életrevaló felesége van. Az én asszonykám esetében nem is ebben van a hiba. Mert mi ketten többekévé egyetértésben élünk. De három nyelven. *Koncsi* nem olvasta a könyveimet. Legfeljebb idegen nyelvekre átültetett töredékeket.

Nem tudja például, hogy amit megírtam hatvan év alatt, nem ismételtetés. Pontosán ötszáz novella félezer történetéből kellene összeírnom a nagyregényemet.

És hát főleg nem tudhatja, hogy engem – ha valami – már csak az nyugtalanít, hogy nem felejtettem-e ki, hogy megírtam-e – ha csak egyetlen bekezdésben is – valami nagyon lényegeset!

*

Nem vagyok papucshős, de a munkámhoz békére van szükségem. Nyugalomra. A feleségemnek mindig engedelmeskedem. Pontosabban: nagyot ordítok, de aztán legyintek, és minden utasítást elfogadok. Ebben a legyintésben benne van az is, hogy néha – előfordult már – *Koncsinak* van igaza.

Ma is, beülök a dolgozószobámba, kifújom magam, és elkezdem összerakni a novelláimat. Hogy mi szerint? Vannak-e állandó témáim, mint a munka vagy a szerelem?

Végigveszem a könyveimet, kijegyzetelem. Van, amire nem is emlékezem, ötven év után. Rámegy öt munkának, mire befejezem. Hát állandó, örök témáim első látásra nincsenek. Nincsen szalag, amire felfűzhetném a történetemet.

Hogy ez a recenzensek dolga lenne? Jól hangzó definíciókat persze mindig találtak ítésizeim. Például, hogy az elesettek, az útpadkára szorultak szószólója vagyok. Vagy a hontalanság krónikása. Csupa ilyen részigazságokat.

Harmadik nekifutásra összeírtam, amit a barátságról tudok. A barátaimat. Félezer név, három kontinensen, hatvan év alatt. Munkatársak, diákok, skriblerek, pedagógusok.

Talán a helyszínekkel kellett volna kezdenem. Az országokkal, ahol házat és hazát kerestem magamnak. Nyolcvan évembe belefér: van belőlük is bőven fél tucat.

Összeírom őket is. Újabb öt vagy hat munkanap.

*

Annyi azért már világos, hogy a képzelt nagyregény önéletrajzi kell legyen. A kérdés csak az, hogy – túlságosan – hosszú életem melyik szegmentumát dolgozzam bele.

Megpróbálom egyik-másikat, belevágok, de a munka hamar félbemarad. A novelláimban minden benne van. A rövidpróza ráadásul feszesebb műfaj, mint a regény. „Nagy novella – nagy gonoszság” – mondja a műfajról írt könyvében a belga tudós, *René Godenne*. Egy szó mint száz: mindezt

a régi, rövid szösszenneteknél szebben, jobban megírni ma sem tudom.

Nézegetem a kijegyzetelt barátokat, keresem, hátha kimaradt valaki, akit szeretek. *Koncsinak* nem számolok be. Mit is mondhatnék neki?!

Felsorakoznak előttem a régiek. A gödöllői iskolatársak. A gimnázium, a katonaság, a munkahelyek. Bécs, Párizs, Strasbourg, Puerto Rico, Florida. Az emigráció sorstársai. Noteszben sorakoznak a nevek. Szeretők, diákok, akiktől tanultam. A szakmabeliek, itthon és a nyugat-indiai szigeteken.

Szerettem őket. Elszántan, hűségesen. Ha van, ez itt a közös nevező: a hűség és a szeretet. Csak azért is! Mert nekem – ideírjam? – a kezdet kezdete óta csak árulás és gyűlölködés jutott. Szüleim válópere volt az első nagyregényem. Osztályidegennek, a nép ellenségének nyilvánítottak az ötvenes évek. Idegenben is idegennek az idegenek.

Nem is folytatom. Nézem a listám, letörlöm a könnyeimet.

*

Koncsi nem kérdezi, hogy halad-e a munka. Sejtí már, hogy nem fogadtam meg a tanácsát. Hogy nem fogom megírni a nagyregényemet. Nem lesz sikeres író belőlem, nem török be a világirodalomba. Nem török be sehová.

Hogy miért írok akkor ötven éve? Talán csak azért, hogy kimondjam: gyalogni nehéz. Hogy nem lehet megszokni a kint. Hogy a sérelem nem gyógyul, üszkösödik. Hogy üvöltetni kéne, és nem jön az ember torkára a hang.

Így, ezekkel a régi szavakkal. Gumi-arábikum, gumi-arábikum! Száll, örvénylik a dal. Nem kér, nem követel, dülöngél csak, mint a didergő énekesmadarak. Hínár haja, álom. Ráktérítő szózuhatag.

A mű készen áll immár ötven éve. Hogy most szebben? Talán pontosabban. Jobban ma sem tudom.

A címe legyen talán: *Útitársak*. Kihúzogatom a nagy szavakat. A közös nevező? A hűség. A hűség és a szeretet. Mindaz, amit olyan elszántan kerestem. És amit nem tudtam megvalósítani, csak így, ceruzával, papíron.

Tessék. Végignézem a kéziratot, lefordítom, újraolvasom. Borítékot keresek. Holnap elküldöm a fiaimnak. Végül is, hozzájuk szólnak ezek a szavak.

